

„Viersprachendruck“; 1573 (id., *Patrocinium musices*, dl. 1); 1575 (id., tricinia); 1577 (id., bicinia); 1577 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard); 1579 (Neurenberg, C. Gerlach en J. Montanus Erben); 1582 (München, A. Berg, 3 bundels); 1582 (Neurenberg, Gerlach); 1585 (München, A. Berg, 2 bundels); 1594 (Graz, G. Widmanstädter); 1597 (München, A. Berg); 1604 (München, N. Heinrich, *Magnum Opus Musicum*). 2. *missen*: 1566 (Venetië, A. Gardano); 1570 (Leuven, P. Phalesius); 1570 (Venetië, Cl. Merulo); 1574 (München, A. Berg, *Patrocinium musices*, dl. 2); 1577 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard); 1581 (Neurenberg, Gerlach); 1588 (Venetië, A. Gardano); 1589 (München, A. Berg, *Patrocinium musices*); 1610 (München, N. Heinrich). 3. *magnificats*: 1567 (Neurenberg, Th. Gerlach); 1576 (München, A. Berg, *Patrocinium musices*, dl. 5); 1577 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard); 1587 (München, A. Berg, *Patrocinium musices*); 1619 (München, N. Heinrich). 4. *andere religieuze werken op Latijnse tekst*: *Lectiones*: 1565 (Venetië, A. Gardano); 1575 (München, A. Berg, *Patrocinium musices*, dl. 4); 1582 (München, A. Berg); *Officia*: 1574 (München, A. Berg, *Patrocinium musices*, dl. 3); *Psalmi poenitentiales*: 1584 (München, A. Berg); *Lamentationes*: 1585 (München, A. Berg). 5. *Prophetæ Sibymmarum*: 1600 (München, N. Heinrich). 6. *madrigalen*: 1555 (Antwerpen, T. Susato); 1555 (Venetië, A. Gardano); 1556 (Rome, A. Barré); 1563 (id.); 1567 (Venetië, A. Gardano); 1573 (München, A. Berg, zgn. „Viersprachendruck“); 1585 (Neurenberg, C. Gerlach); 1595 (München, A. Berg, *Lagrima di San Pietro*). 7. *villanellen*: 1555 (Antwerpen, T. Susato); 1581 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard). 8. *chansons*: 1555 (Antwerpen, T. Susato); 1559 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard); 1560 (Leuven, P. Phalesius); 1561 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard); 1564 (Leuven, P. Phalesius); 1564 (Antwerpen, J. Susato); 1565 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard); 1571 (id.); 1573 (München, A. Berg, zgn. „Viersprachendruck“); 1576 (Parijs, A. le Roy en R. Ballard); 1587 (id.); 1590 (München, A. Berg); geestelijke contrafacten: 1570

(Londen, Th. Vautrollier) en 1576 (Genève). 9. *Duitse liederen*: 1567 (München, A. Berg); 1572 (id.), 1573 (id., zgn. „Viersprachendruck“); 1576 (id.); 1582 (id., contrafacten van chansons); 1583 (Neurenberg, Gerlach); 1583 (München, A. Berg); 1588 (id., Ulenberg-psalmen); 1590 (id.). *Moderne uitgaven*: O. de Lassus, *Sämtliche Werke*, uitg. dr. F. X. HABERL en A. SANDBERGER, Leipzig, 1894-1926; O. de Lassus, *Sämtliche Werke*: neue Reihe, o.l.v. S. HERMELINK, e.a. Kassel, 1956 e.v.

Lit.: CH. VAN DEN BORREN, Orlando de Lassus. Parijs, 1920; — A. SANDBERGER, *Ausgewählte Aufsätze zur Musikgeschichte*. München, 1921; — ID., O. di Lasso und die geistigen Strömungen seiner Zeit. München, 1926; — E. LOWINSKY, *Das Antwerpener Motettenbuch O. di Lasso's und seine Beziehungen zum Motettenschaffen der niederländischen Zeitgenossen*. Den Haag, 1937; — B. L. BALMER, *Orlando di Lassos Motetten. Eine stilgeschichtliche Studie*. Bern-Leipzig, 1938; — W. BOETTICHER, *Orlando di Lasso und seine Zeit 1532-1594*. Kassel, 1958; — H. LEUCHTMANN, *Die musikalischen Wortausdeutungen in den Motetten des Magnum opus musicum von Orlando di Lasso*. Straatsburg, 1959; — W. BOETTICHER, *Aus Orlando di Lassos Wirkungskreis*. Kassel, 1963; — B. MEIER, *Die Tonarten der klassischen Vokalphonie*. Utrecht, 1974; — H. LEUCHTMANN, *Orlando di Lasso, dl. 1. Sein Leben, dl. Briefe*. Wiesbaden, 1976-1977; — *Orlandus Lassus 1532-1594*, o.l.v. I. BOSSUYT, Leuven, 1982 (tentoonstellingscat. met bijdragen); — *Orlando di Lasso. Musik der Renaissance am Münchner Fürstenhof*, o.l.v. H. HELL en H. LEUCHTMANN, Wiesbaden, 1982 (tentoonstellingscat. met bijdragen); — J. ROCHE, *Lassus*, Londen, 1982.

Ignace BOSSUYT

LAUREYS, Félix Adrien Jean, architect.

Geboren te Oostende op 12 april 1820 als zoon van Félix (°ca. 1794), brouwer, en Thérèse Claire Suys (°Oostende, ca. 1788 - 23 nov. 1829); overleden te Brussel op 13 febr. 1897. Langs moederszijde nauw verwant met de architecten Tilleman-Frans en Léon Suys. Woonde te Brussel in de Nieuwstraat 95 en later in de Noordlaan.

Na elementair onderwijs te hebben genoten trok L. naar Brugge om er het schrijnwerkersvak te leren. Door noeste zelfstudie wijdde hij zich inmiddels in in de architectuur, het tekenen en de vreemde talen. Daarna deed hij zijn architectuurstudies aan de Brusselse Academie onder leiding van zijn oom Tille-

man-Frans Suys. In 1849 was L. Romeprijswinnaar, waarom hij op 14 jan. 1850 in het Oostendse stadhuis gehuldigd werd. Kort daarna ondernam L. een studiereis doorheen Italië, een land dat hem trouwens blijvend zou boeien. L. ondernam ook studiereizen door Frankrijk en Spanje. Zijn reisindrukken en bevindingen schreef hij neer in rapporten die hij de Academie toestuurde.

De lijst van L.'s bouwkundige verwezenlijkingen is lang en omvat voornamelijk burgershuizen, vooral in het Brusselse. Daarnaast zijn er een aantal belangrijke monumentale bouwwerken, voornamelijk in neogotische stijl geconcipeerd. In chronologische volgorde zijn het: De Onze-Lieve-Vrouwekerk te Oostende (1862-1864; Graaf De Smet de Naeyerlaan); Wederopbouw Parochiekerk Sint-Kwinten te Sint-Kwintens-Lennik na de brand van 1858 (1863); Anglikaanse kerk te Oostende (1863-1864, Langestraat); Ziekenhuis der ongeneeslijken te Rotterdam (1865-1868, nu Anthoniusgesticht, Anthonius-Binnenweg); Kerk der Eeuwige Aanbidding te Rotterdam (1868-1871), nu H. H. Laurentius en Ignatius, Eendrachtstraat, 97; Restauratie van het Kasteel van Wijnendale bij Torhout (1870); Tweede Kursaal te Oostende (1875-1878), een gebouw met erg complexe structuur en grondplan in eclectische stijl, tevens met gebruik van voor die tijd erg geavanceerde bouwtechnieken; Spoorwegstation te Oostende (1880-1882; gesloopt ca. 1955) in Engels geïnspireerde neogotiek (vgl. het tijdschrift *Emulation* van 1884); Ombouw Noordstation te Brussel (1885).

L. bekleedde ook enige leraarsfuncties. In 1863 werd hij leraar aan de Brusselse Academie, waar hij onderricht gaf in de kennis en toepassing van de vijf klassieke bouworden. Hij schreef trouwens een gezaghebbend handboek over de materie: *Cours classique d'architecture comprenant l'analyse des cinq ordres d'après le système décimal avec les exemples relatifs à leur employ dans les édifices*. In 1876 werd hij er ook leraar „monumentale bouwkundige compositie”. Als academieleraar had L. een tijd lang Victor Horta en Charles Dewulf als leerlingen. Daarnaast

was L. ook leraar aan de Brusselse „Ecole Industrielle” (sedert de stichting in 1869). Als gewaardeerd eclectisch architect kreeg L. ook heel vaak belangrijke ere-opdrachten toegespeeld zoals o.a. jury Romeprijs voor architectuur 1884 en de opdracht om de plannen van de nieuwe Oostendse Kursaal.

Op 10 jan. 1889 werd L. tot corresponderend lid van de Kon. Academie van België verkozen en werd in 1895 effectief lid. Hij was eveneens lid van het Antwerps Academisch Korps. In 1890 nog ondernam L. een lange studiereis doorheen Griekenland en Azië. Hij overleed in 1897 te Brussel. In de Kon. Academie van België bracht Th. Vinçotte hulde aan de overleden L. en hij belichtte naast zijn vruchtbare loopbaan en leraarschap ook de menselijke kwaliteiten van L.: zijn gerechtigheid en eenvoud.

Een tijd lang droeg een straat te Oostende zijn naam. Samen met Baeckelmans, Beyaert, Janlet, Pauli, Poelaert, Ryssens de Lauw, Schadde en Schoy behoorde L. tot de belangrijkste architecten in België ca. 1850-1880. Hij huldigde in zijn werken de bouwstijlen die toen officieel gangbaar waren: neostijlen en eclectisme. Een portretfoto van L. staat afgebeeld in het woordenboek van De Seyn. Foto's van de verwezenlijkingen van L. berusten c.a. in het Stadsarchief Oostende, de fotoverzameling van het Heemkundig Museum „De Plate” te Oostende en de Provinciale Bibliotheek West-Vlaanderen te Brugge.

Lit.: R. DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, *Biographie Ostendaise*, s.v. LAUREYS, Oostende, 1900; — I. KALF en P. J. H. CUYPERS, *De katholieke kerken in Nederland*, Amsterdam, 1906; — U. THIEME en F. BECKER, *Allgemeines Lexicon der Bildender Künstler* (...), s.v. LAUREYS; — C. LOONTIENS, *Les monuments et les édifices remarquables d'Ostende*. I. Ostende monumentale et pittoresque, Oostende, s.d.; — E. DE SEYN, *Dictionnaire biographique* (...), Brussel, 1935, 645; — H. P. R. ROSENBERG, *De 19de eeuwse kerkelijke bouwkunst in Nederland*, Den Haag, 1972; — P. PUTTEMANS, *Architecture moderne en Belgique*, Brussel, 1974; — Y. VYNCKE, *Oostende in oude prentkaarten*; delen 1 en 2; — *Bouwen door de eeuwen heen*. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur 3 n: Vlaams-Brabant. Halle-Vilvoorde, Gent, 1975, 570; — N. HOSTYN, *Bouwmeesters van Oostende-Belle-Epoque*. XIV. Félix Laureys, in: *De Plate*, 1978, 105-106; — P. LOMBAERDE en R. FABRI, *Le*

développement urbanistique, architectural et artistique de deux villes d'eaux en Belgique : Spa et Ostende (*Convegno Internazionale : Stile e Struttura della città termale d'Europa* : San Pellegrino Terme, 16-18 juni 1981).

Norbert HOSTYN

LAUWERYS, Joseph Albert, hoogleraar en pedagoog.

Geboren te Brussel op 7 nov. 1902 ; overleden te Blackheath (Surrey, Engeland) op 29 juni 1981. Zoon van Henri, handelsreiziger, en van Marie-Louise Nagels.

Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog verliet het gezin L. ons land en vestigde zich in de Britse hoofdstad. Na zijn secundair onderwijs trok L. uit werken, maar part-time studies aan het Londense „King's College” eisten steeds meer van zijn vrije tijd op. In 1927 werd hij *bachelor* in de natuurwetenschappen, in 1928 behaalde hij dezelfde graad in de scheikunde en in 1929 in de fysica. Gedurende enkele jaren was hij leraar in het secundair onderwijs. In 1932 werd hij aangesteld tot „lector in Methods of Science” in het „Institute of Education” van de Londense universiteit. Tot 1970 zou hij aan deze instelling verbonden blijven : in 1941 werd hij *reader in education* en vanaf 1947 was hij er de eerste hoogleraar in de vergelijkende pedagogiek. Intussen had hij in juli 1946 aan de Rijksuniversiteit te Gent het doctoraat in de opvoedkundige wetenschappen behaald (promotor was Prof. J.-E. Verheyen) met een proefschrift over het gebruik van audio-visuele middelen in het onderwijs.

De wetenschappelijke carrière van L. was uitzonderlijk. In de jaren dertig was hij vooral bekommerd om het onderwijs in de exacte wetenschappen. Zijn publikaties en zijn rol in de „School Science Masters Association” bleven niet onopgemerkt. Hij poogde de Engelse katholieken te overtuigen dat Darwinisme en katholicisme verzoenbaar waren en pleitte voor de invoering van bepaalde delen uit de biologie die vroeger in het onderwijs niet aan bod kwamen. L. was ook sterk geïnteresseerd in het gebruik van radio en film als onderwijsmedia. Zelf verzorgde

hij radio-uitzendingen en uitgevers consulteerden hem voor de illustratie van schoolboeken en encyclopedieën voor de jeugd. Maar stilaan werd zijn horizon ruimer. L. geraakte betrokken bij de beweging die *Basic English* propageerde ; in de „Basic English Foundation” was hij een actief lid en later een gewaardeerd voorzitter. Ook in de „New Education Fellowship” en in de „Association Montessori Internationale” nam hij bestuursfuncties waar.

Bezoeken aan de Verenigde Staten, contacten met de onderwijsafdeling van de Rockefeller Foundation en met het Teachers' College van de universiteit van Columbia gaven het werk van L. een mondiale dimensie. Zijn continentale afstamming, zijn meertaligheid en zijn internationale pedagogische belangstelling brachten tijdens de tweede wereldoorlog nieuwe taken en zware verantwoordelijkheden mee. L. werd betrokken bij het overleg van de geallieerde onderwijsministers in ballingschap te Londen. In deze commissie, o.l.v. lord Butler, discussieerde men over de reorganisatie van het onderwijs in Europa na de oorlog. Voor L. impliceerde dit dat hij zich ging toeleggen op opvoeding tot internationale verstandhouding en vredesonderwijs. Op het einde van de tweede wereldoorlog nam L. deel aan de besprekingen die geleid hebben tot de oprichting van de UNESCO. Hij was trouwens een van de eerste *consultants* van de UNESCO.

Van 1947 tot 1970 was L. hoogleraar in de vergelijkende pedagogiek te Londen. In deze functie was hij „editor” van de bekende reeks *Year Book of Education* van 1948 tot 1970. L. werd door UNESCO, OESO en het International Bureau of Education met talrijke opdrachten in de gehele wereld belast. Hij onderhield wetenschappelijke betrekkingen met alle bekende comparatisten, organiseerde studiereizen en was gasthoogleraar in verscheidene universiteiten. In 1961 werd onder impuls van L. te Londen de «Comparative Education Society in Europe» opgericht. Door al deze wetenschappelijke activiteiten was het „Institute of Education” van de Londense universiteit, onder impuls van L., het belangrijkste Europese cen-